

Mõned poisid ei oska kahe lina vahel magadagi!

KARMI LOOMUGA: Õppealajuhataja Malle Arvisto püüab poistest inimesi kasvatada.

Riigikontroll avastas, et Puiatu erikool ei arenda lapsi, et õpilased elavad nagu kasarmus ja õpetajad on ka liiga vanad. Õppealajuhataja Malle Arvisto selgitab olukorda.

Kristiina Illak

kristiina.illak@ekspress.ee

Istume Puiatu erikooli õppealajuhataja **Malle Arvistoga** õpetajate toas pehmel diivanil. Mind on oodatud. Laual aurab kuum kohv ja vaagnal on küpsised ja šokolaadikommid. Ruum on puhas ja vaikne. Kogu vestluse jooksul astub uksest sisse vaid üks neiu, kes-kapi taga veidi nahistab ja sama kiirelt uuesti kaob.

Riigikontrolli väidab, et erikoolid ei ole tulemuslikud õppeasutused, vaid pigem vanglad. Mida teie arvate?

(Ega teema proua Arvistole rõõmu ei tee.) Meil on koolis koos 11aastased ja 18aastased – võite arvata, millised on omavahelised suhted. Nooremad poisid ju muudetakse oma käealusteks. Siis on meil siin selliseid poisse, kes on vanglast tulnud. Meie püüame küll, et on kool, aga vanglast tulnud poiss tahab ju ässaks saada, ta on oma arust ju elu näinud mees. (Möödukas paus.)

Aga koolitunnis nad ikka targemaks saavad?

Ei saa öelda, et nad siin midagi juurde ei õpi. Midagi ikka õpivad. Meie eesmärk on neid õppimises järjele aidata ja inimlikke elunor-

me sisse süstida. Siia tuleb ju poisse, kes ei oska vooditki teha, ei oska kahe lina vahel magada, peidavad lina ära.

(Õppealajuhataja jutt läheb pikaks ja minu mõte, mis seal salata, uitab vahepeal muid radu. Näiteks kuidas üks peapaelaga Puiatu poiss õhinal jutustas, mismoodi Puiatus vanematelt poistelt uusi edumeelseid varas-tamisnippe saab omandada.)

Kuidas poistel koolis läheb?

Üldiselt õpivad ilusti ja istuma jää-jaid on vähe. Kuid on muidugi ai-neid, mida nad ei suuda.

Mis ained?

Näiteks praegu läheb üheksan-

dasse klassi poiss, kes väga halvasti loeb.

Miks siis?

Poiss tuleb siia ja ei ole koolis üldse käinud. Kui ta on kaks klassi istuma jäänud puuduliku tunnistusega, siis me peame ta järgmisesse klassi üle viima. (Õppealajuhataja jälgib mind range ja terase pilguga, nagu see õppealajuhatajal olema peabki.) Põhikooli määrus on selline, et õpilast ei saa kolmandat aastat üht klassi kordama jätta. Kui poiss laseb poole aasta pealt jalga ja ta sügisel kooli tuuakse, siis ta avastab oma rõõmuks, et on üle viidud järgmisesse klassi.

VABADUST POLE: Puiatus vaatavad poisid maailma küll trellideta akende tagant, kuid sealne režiim jätab paljuskilvangla mulje.

Riigikontrolli tähelepanekud erikoolide kohta

Riigikontroll uuris, kuidas erikoolid toimivad, ja esitas haridus- ja teadusministeeriumile omapoolsed ettepanekud. Riigikontrolli koostatud audit erikoolide kohta avalikustati kolmapäeval. Audit on kolme Eesti erikooli kohta: Kaagvere, Puiatu ja Tapa.

■ **Vale funktsioon:** Erikooli töö on keskendunud eelkõige laste kontrollimisele, mitte arendamisele. Õpilaste suunamine erikooli kohtu otsuse alusel jätab erikoolist pigem karistus- kui õppeasutuse mulje.

■ **Personal ei vasta nõuetele:** Tapal on õpetajate keskmine vanus 45, Kaagveres ja Puiatus koguni 55 aastat. Erikooldes puuduvad sotsiaaltöötajad, kuigi sotsiaaltöötaja ametikoht on hädavajalik.

■ **Kehvad tingimused:** Puiatus ja Kaagveres on kasarmu tüüpi elamistingimused, mis võimendavad vägivaldse hierarhia kujunemist. Investeeringud erikoolidesse on viimastel aastatel olnud nullilähedased. Tapal ja Kaagveres ei ole võimlat.

■ **Ei anna oodatud tulemusi:** Erikoolis õpivad koos väga erineva vanusega ja kuritegeliku taustaga õpilased, mis muudab erikooli kiusamise ja kuritegevuse kasvulavaks. Vaadeldud erikoolide kasvandikest on hiljem 65% karistatud õiguserikkumiste eest, 80% ei tööta ja 60% ei õpi. Küsitletud alaealiste komisjonidest pidas erikooli tulemuslikuks vaid 5%.

SÜÜDI: Poisid mõistavad oma süüd, kuid seda, et enam pätust ei tee, ei oska keegi lubada. Elu pidavat näitama.

VARSTI PALJAJALU: Sotsiaaltöötajaid üheski erikoolis ei ole. Paljud lapsed on ema-isa poolt hooletusse jäätud või lastekodust, pole kedagi, kes neid materiaalselt toetaks.

(Tõesti. Pruuni jume ja suurte silmadega poiss, kellega ma Puiatus juttu ajasin, toodi erikooli alles kahe päeva eest. Tal on kuus klasi haridust, kuid läheb tänavu sügisel kaheksandasse. Seitsmendat klassi ta kahel korral lõpetada ei ole suutnud.)

Kas tunnis on õpetajal raske korda luua?

Oi! Te imestaksite, kui vaiksed on meie kooli koridorid tundide ajal. Siin ei ole sellist lärmi nagu tavakoolis. Kõik on hiirvaiksed.

Aga kui keegi vahel harva juhtub korda rikkuma, kuidas te poisse karistate?

Vestleme. Nendega tuleb rahulikult vestelda ja kõik saab korda.

Ma olen kuulnud, et siin on muljetavaldav ja tõhus kartsa-ruum?

No karts on, kuid karts ei vasta euronõuetele. Seda kasutatakse väga harva – vaid siis, kui on tõepoolest oht, et keegi kellegi maha lööb.

(Poiste kirjelduse järgi on Puiatu erikooli karts väike ruum, kus ei ole midagi peale kuseämbri ja vabba maas. Oösel antakse madrats ja magamiseks tekk ja padi.)

Ebastabiilsetele õpilastele oleks ehk hoopis psühholoogi abi vaja?

Muidugi oleks seda vaja. Aga meie poisid on ise väga kavalad psühholoogid. Nad oskavad asja oma kasuks rääkida ja teavad täpselt, kuhu nupule vajutada. Peaks olema niisugune psühholoog, kes on meie majas töötanud. Kui tuleb siia sinisilmne inimene, kes kõike usub, mida poisid talle räägivad, siis sellest ei ole kasu, vaid pigem kahju.

Kas siia kooli on raske õpetajat tööle saada?

Kui minul oleks praegu valida, siis mina siia küll enam ei tuleks. See on raske maja. Kui õpetaja peab hommikust õhtuni roppusi kuulama, siis seda ei kannata üks nõrga närviga inimene välja.

(Eks ta ole. Mulle ütlesid poisid viisakalt tere ja head aega. Aga väljas ootav autojuht rääkis, kuidas ta tundis, et kõrvad hakkavad punaseks minema, kui poisid tänavat pühkides oma mahlasema sõnavaara lagedale tõid.)

Mida see koristamine päeva-programmis tähendab?
Kas see on ka karistus?
Päevakavas on kirjas, et iga

päev peab hommikul ja pärast lõunat koristama.

See on igapäevane tavaline tegevus. Hommikul koristavad poisid ära magamistoad. Ja kui me kolme ajal koolitöö ära lõpetame, siis koristavad klasse ja koridore. Pesevad põrandad üle ja teevad ruumi korda.

Iga päev?!

Loomulikult iga päev. No ei saa teistigi meie majas. Mustaks läheb, kui siin iga päev poisid ringi traavivad.

Kas teil siis koristajat majas ei ole?

On küll, koristajad koristavad tualettruume ja ainekabinette. Aga klassiruum ja koridorid on poiste koristada.

(Kui poistega rääkisin, siis protesteerisid nad häälekalt, et nad peavad ka WCd koristama ja et see on nende väga alandav. Õppealajuhataja täpsustas, et poisid potte ei küüri. Ainult põrandaid ja kraanikausse.)

Miks õhtul magamisruumides elekter ära võetakse?

Magalates pannakse tuled korraga põlema ja õhtul kustutatakse ära. Sellises koolis ei saa mõelda, et mina tahan praegu seda ja keegi teine tahab teist. Kui magalas räägitakse kõvasti, siis ei saa teised magada. Siin peab kord majas olema!

(Ja pistikupesi ei pidanud magamisruumides üldse olema, sest sealt hakkavad poisid suitsule tuld võtma ja muid pättusi tegema.)

Kas suitsetamisega on teil suured probleemid?

Suitsetamine on väga suur probleem. Nad tulevad siia ja mõned on juba neljandast eluaastast suitsetanud. Vanemad poisid toovad suitsu ja narkootikume sisse. Kuid ega me pidurdada ei saa, sest ega meil läbiotsimisluba ei ole.

(Poiste jutt on aga jälle selline, et aeg-ajalt korraldavad pedagogid läbiotsimisi. Poisid kutsutakse saali ja võetakse riidest lahti, samal ajal otsitakse põhjalikult läbi kõik toad.)

Proua Arvisto, teil on siin puha kurjategijad koos – kas siin ohtlik ei ole töötada?

Aga minu teada ei ole ühelegi pedagogile füüsiliselt liiga tehtud. Ähvardakse küll vahel. Ja üht režiimi korrapidajat löödi kunagi radiaatoripulgaga pähe. Eks meil ohtlik ole muidugi. Eks meie oleme riigi allmaailmale tuttavad nagu kirjud koerad.

Mis poisid pärast erikooli teevad? Kas lähevad tavalisse kooli tagasi?

Reeglina küll ei lähe. Üks on kolmas kord tagasi toodud ja ta on täpselt selle koha peal, kus ta oli siis, kui ta siit ära läks.